

STAGES EDUCATIEVE BACHELOR
KLEUTERONDERWIJS

Activiteiten in het kleuteronderwijs: criteria

Docenten Educatieve bachelor Kleuteronderwijs

Inhoud

1. INLEIDING	5
1 ACTIVITEITEN AANGELEERD IN SEMESTER 1	6
1.1 Hoekverrijking	6
1.1.1. Inrichting van hoek	6
1.1.2. Begeleiding bij de hoekverrijking	6
1.2 Kringspel	7
1.3 Morgenritueel	7
1.4 Routines	8
1.5 Verhaal vertellen/voorlezen	8
1.6 Muzikaal verhaal	9
1.7 Bewegingsactiviteit in de klas of in de zaal	9
1.7.1 Mogelijke inhouden (leerstof semester 1)	9
1.7.2 Lesvoorbereiding is gestructureerd en duidelijk.	9
2 SEMESTER 2	11
2.1 Gezelschapsspel	11
2.2 Rituelenkoffer	11
2.3 Verwerking van een waardeverhaal	11
2.4 Gesprek na (waarde)verhaal	12
2.5 Vertellen bijbelverhaal	12
2.6 Kringgesprek (open of thematisch, planningsgesprek, terugblikgesprek)	13
2.7 Beeld	13
2.7.1 De jongere kleuters	13
2.7.2 De oudere kleuters	14
2.8 Aanbod voor classificeren	14
2.8.1 Driejarigen:	15
2.8.2 Vierjarigen:	15
2.8.3 Vijfjarigen:	15
2.9 Aanbod getallen	16
2.10 Raadselspel	16
2.11 Opvulmomenten	16
2.11.1 Bewegingsmoment in de klas als opvulmoment	16
2.11.2 Muzikaal opvulmoment	16
2.12 Muzikale activiteit en aanleren van een lied	17
2.13 Ritmiek	17
2.14 Prentkijken	17
2.15 Exploratie-activiteit	18
2.16 Een natuurexploratietocht	18
2.17 Uitspraakspel	18
2.18 Poppenspel	19

3 SEMESTER 3	20
3.1 Bewegen in de klas of in de zaal	20
3.1.1 Mogelijke inhouden	20
3.1.2 Lesvoorbereiding is gestructureerd en duidelijk.	20
3.2 Aanbod voor inzicht in meten	21
3.2.1 Meten bij de jongste kleuters	21
3.3 Aanbod voor inzicht in ruimte	21
3.4 Inzicht in tijd stimuleren	22
3.5 Risicovolle activiteiten (bv. huishoudelijke act)	22
3.6 Onderzoekend leren, stimulerend begeleiden van onderzoekend leren	22
3.7 Verrijking van de bouwhoek	23
3.8 Godsdienst: Godly play	23
3.9 Bibliodrama (algemeen)	23
3.10 Media	24
4 SEMESTER 4	25
4.1 Creëren van een krachtige geletterde omgeving	25
4.2 Didactiek van het rijmspel	25
4.3 Aanbod voor inzicht in meten	25
4.3.1 Meten bij vierjarigen	26
4.3.2 Meten bij vijfjarigen	26
4.4 Taalbeschouwing	27
4.5 Talensensibilisering	27
4.6 Poëzie	27
4.7 Risicovolle activiteiten (bv. constructie-activiteit)	27
4.8 Een uitstap organiseren	28
4.9 Theologiseren met kleuters	28
4.10 Beeld: De oudere kleuter	28
4.11 Thema uitwerken samen met kleuters: 4 stappen	29
4.11.1 Fase 1: vraag – idee – probleem	29
4.11.2 Fase 2: Informatie verzamelen	29
4.11.3 Fase 3: Grasduinen	30
4.11.4 Fase 4: Brainstorm	30
5 SEMESTER 5	31
5.1 Zorg in de klas	31
5.2 Taal	31
6 SEMESTER 6	32
6.1 Bewegen in de zaal en in de klas	32
6.2 Filosoferen met kleuters	32
6.3 Een thema uitwerken samen met kleuters: 8 stappen	32
6.3.1 Fase 1: vraag – idee – probleem	32
6.3.2 Fase 2: Informatie verzamelen	32
6.3.3 Fase 3: Grasduinen	33
6.3.4 Fase 4: Brainstorm	33

6.3.5 Fase 5: Plannen	33
6.3.6 Fase 6: Uitvoeren	33
6.3.7 Fase 7: Voorstellen	33
6.3.8 Fase 8: Synthese/evaluatie	34

1. Inleiding

Dit document biedt een overzicht van kleuterklasactiviteiten. 'Activiteiten' zien we hierbij erg breed: gaande van routines en hoekverrijkingen tot een begeleid gezelschapsspel of exploratie-uitstap buiten de klasmuren. Kortom: zowat alles wat in de kleuterklas gebeurt.

Het document wil een beeld geven van wat er van de student verwacht kan worden in welk semester. Dit deden we door de activiteiten op te lijsten die in de opleiding aan bod kwamen en bijgevolg door de student uitgevoerd kunnen worden in de stageklas. Per activiteit somden we een aantal criteria op waaraan de activiteit zeker moet voldoen om als kwaliteitsvol beschouwd te kunnen worden. We geven hiermee zo helder en transparant mogelijk de verwachtingen weer. Het document is zowel bedoeld voor de ankerdocent, mentor als de student en kan als leidraad dienen bij een goede en correcte beoordeling van de stages.

De activiteiten zijn geordend per semester waarin ze aangeboden worden in de opleiding. Het geeft dus weer wat er van de student verwacht mag worden in elk semester van de opleiding. Uiteraard wordt niet alles bij aanvang van het semester aangehaald in de opleiding maar zullen de verschillende onderdelen tijdens het semester behandeld worden. We vragen studenten om een activiteit pas uit te proberen nadat ze de uitleg in de opleiding hebben gehad.

Vanwege de docenten Educatieve Bachelor Kleuteronderwijs

Elien Peeters

Praktijkcoördinator Kleuteronderwijs
tel. 014 50 81 75
gsm 0492 15 71 48
elien.peeters@thomasmore.be

Annelies Demessemaeker

Opleidingsmanager Kleuteronderwijs
annelies.demessemaeker@thomasmore.be

Thomas More Kempen – Lerarenopleiding
Campus Vorselaar, Lepelstraat 2, 2290 Vorselaar
praktijkbureau.kleuter.onderwijs@thomasmore.be

1 Activiteiten aangeleerd in semester 1

1.1 Hoekverrijking

1.1.1. Inrichting van hoek

- Aanbod sluit aan bij geobserveerde noden en interesses
- Voldoende en degelijk materiaal
- Materiaal is werkelijkheidsnabij en levensecht. Het sluit aan bij de leefwereld van de kinderen.
- Het gekozen materiaal bevordert de creativiteit (een hoek hoeft niet af te zijn).
- Materiaal biedt voldoende spelmogelijkheden
- Materiaal/spelmogelijkheden sluiten aan bij ontwikkelingsniveau van kleuters
- Verschillende ontwikkelingskansen komen aan bod
- Hoek ziet er sfeervol uit: motiverend en uitnodigend
- Materiaal is toegankelijk en goed zichtbaar
- Geleidelijke groei/opbouw
- Houd rekening met verschillen tussen kleuters: verschillen in gender, verschillen in leefwereld, verschillen in talenten...
- Aanzet tot differentiatie
- Denk ook aan manieren om te breken met 'vaste' hoeken: mobiele hoek, verrijkingsdozen, buitenhoek, lege hoek...

De hoek wordt voorbereid in een hoekenfiche (voor meer richtlijnen kan de student Canvas raadplegen) met aandacht voor de verschillende elementen die hierin zijn opgenomen.

1.1.2. Begeleiding bij de hoekverrijking

- Denk eraan om ook mee te spelen en te doen wat kinderen doen!
- Tussenkomen leiden tot meer betrokkenheid van kleuters.
- Oog voor 3 V's: (De Haan)
 - **Verkennen:** rust nemen, gaan zitten, kijken en luisteren naar het kind, zich inleven in ervaring van het kind
 - **Verbinden:** op kleuterhoogte erbij zitten, belangstelling tonen, meegaan met de belangstelling van het kind (niet sturen!), volgend meespelen (vb. spiegelen van handelingen, materiaal op dezelfde manier gebruiken), verwoorden wat het kind doet, andere kinderen erbij betrekken (vb. door te vertellen wat er gebeurt, door uit te nodigen om het samen te doen met andere kinderen)
 - **Verrijken:** blijven verwoorden wat je ziet, eigen situatie verwoorden, iets toevoegen in de lijn van de interesse en het spel (al doende (zonder woorden), een spelidee opperen, een nieuw spelattribuut voorstellen...)
- Soorten didactische impulsen: (Janssen-Vos)
 - **Gezamenlijke oriëntatie:** vooruitblikken op nieuwe hoek of op hoekverrijking, kleuters motiveren en prikkelen, impressies aanreiken...
 - **Structureren:** voorwaarden creëren voor spel: voldoende tijd, ruimte, oog voor afspraken die het spel ondersteunen...
 - **Verdiepen:** nieuwe verhaalideeën, spelideeën, materialen, informatie... aanreiken
 - **Verbreden:** andere activiteiten bij het spel betrekken
 - **Handelingsmogelijkheden toevoegen:** leermoment inbouwen door kleuters voor problemen te plaatsen, hen bepaalde technieken of vaardigheden aan te reiken

- **Reflecteren:** kleuters laten vertellen of iets laten zien over hun spel, kleuters laten nadenken over hun handelen, ruimte geven aan kleuters om aan te geven waar zij nood aan hebben in hun verder spel
- Manieren om te verrijken/verdiepen: (Brouwers)
 - Kinderen helpen zich in te leven in een rol
 - Kinderen informatie bieden over situatie waarover ze spelen
 - Kinderen helpen de situatie en de handelingen te verwoorden
 - Kinderen helpen om plannen of ideeën op elkaar af te stemmen
 - Nieuwe impulsen geven vb. verhaaldeën aanreiken, impressies voorzien
 - Hulp bieden met materialen en middelen
 - Helpen emoties uit te spelen – gevoelens aanvaarden en verwoorden

1.2 Kringspel

- De inleiding is speels, motiverend en trekt de aandacht van de kleuters
- Voldoende speelse elementen integreren (lied, instrument, expressie, materialen, ...)
- Het materiaal is aantrekkelijk, aangepast aan de leeftijd van de kleuters
- De leerkracht toont een expressieve houding
- De leerkracht stelt zich zichtbaar en actief op
- De spelregels worden al doende aangeleerd
- Duidelijke formulering van opdrachten:
 - taal: op niveau van kleuters, helder en ondubbelzinnig
 - stapsgewijze aanbreng
 - voldoende concreet
 - non-verbale ondersteuning
 - eventueel voordoen, kleuter laten doen...
 - eventueel controleren of opdracht begrepen is
- Voldoende variaties voorzien
- Het spel aanpassen qua moeilijkheidsgraad
- Afspraken maken en regelmatig herhalen
- Duidelijke impulsen geven tijdens het spel
- Speelse en enthousiaste begeleiding
- Het spel duidelijk afronden
- Op een gepaste wijze aandacht besteden aan winnen en verliezen
- Aangepast aan de bewegingsruimte
- Duidelijke opdracht geven om kleuters mee te laten opruimen indien nodig

1.3 Morgenritueel

- Wordt overgenomen met herkenbaarheid voor de structuur.
- Ofwel meer open en meer activerend onthaal:
 - Vaak eerst vrij spel en zelfstandig uitvoeren van taken
 - Daarna: gezamenlijk kringmoment (kort en krachtig), met aandacht voor samenhang en verbondenheid, met kans voor terugblik op vrij spel en uitvoering taken
- Ofwel klassikaal morgenritueel: Mogelijke onderdelen zijn (sommige onderdelen komen steeds terug, andere wisselend):
 - Onthaal en begroeting (start reeds op de speelplaats)
 - Aanwezigheden
 - Kalenders
 - Contactspel (zie criteria kringspel)
 - Stiltemoment/stiltespel

- Praatkring of onthaalgesprek (zie criteria kringgesprek bij semester 2)
 - Duidingsmoment/gebed
 - Verdeling van taken/werkkleuter/kindje van de dag
 - Overgang tot planning van verdere aanbod
- Integreeren van voldoende muzische elementen (toevoegen notenbeeld of verwijzing naar liedboek)
 - Vlotte opeenvolging van de onderdelen
 - Integreeren van rituelenkoffer (vanaf semester 2)
 - Kiezen van gepaste en degelijke materialen
 - Je bereidt morgenritueel voor in sjabloon voor begeleide activiteiten.
 - Aandachtspunten voor begeleiding:
 - Rustige en expressieve houding
 - Sensitieve en responsieve begeleiding
 - Goede dosering van aandacht onder de kleuters
 - Sfeervol
 - Aandacht voor gevoel van samenhang en verbondenheid

1.4 Routines

- Met aandacht voor de herkenbaarheid van de routine voor de kleuters.
- Profileren met durf.
- Integreeren van speelse elementen.
- Verrijken door er een ontwikkelingsstimulerende meerwaarde (krachtig maken) aan toe te voegen.
- Voorzien van varianten om kleuters betrokken te houden en hen blijvend uit te dagen.
- Je bereidt de routines voor in het routinesjabloon (zie Canvas), met oog voor:
 - Verloop van de routine:
 - De organisatie (tijdstip, duur, plaats)
 - De nodige materialen
 - De afspraken
 - Speelse aanpak
 - Impulsen (ook oog voor taal!)
 - Ontwikkelingskansen (doelen)

1.5 Verhaal vertellen/voorlezen

- Verantwoorde keuze van kwaliteitsvolle prentenboeken en verhalen
- Opbouw in drie fasen: oriëntatiefase, vertel- of voorleesfase, besprekingsfase (zie gesprek na een verhaal)
- Oriëntatiefase
 - op een speelse manier voorkennis nagaan, gevoelens en ervaringen van de kleuters m.b.t. het thema aan bod laten komen
 - eventueel woorden semantiseren
 - kleuters prikkelen om aandachtig te luisteren: motiveren zonder de plot van het verhaal te verklappen
 - werken aan "boekenplezier": eventueel verwijzen naar de auteur, de cover, de bibliotheek, de boekenhoek ...
- Vertel- of voorleesfase
 - aanschouwing/visuele ondersteuning: prenten, attributen, magneetfiguren ...
 - expressieve mimiek
 - ondersteunende gebaren (pantomimiek)
 - expressieve, gevarieerde intonatie

- oogcontact maken
- aandacht voor de prenten / prenten tegelijk met de tekst aanbieden
- aangepast tempo: rustig en duidelijk, niet te snel
- verzorgd taalgebruik
- Besprekingsfase: gesprek na een verhaal (zie ook 2.4)
 - Essentie/waarde van het verhaal bespreken met de kleuters, ervaringen uitwisselen, door middel van kringgesprek
 - Vragen stellen op verschillende niveau's: over de tekst, de tekst en eigen ervaringen, redeneren, redeneren met eigen opvattingen
 - Voldoende open vragen voorzien
- Slot
 - Speelse afronding, koppeling naar verwerkingsactiviteiten (vervolgaanbod)

1.6 Muzikaal verhaal

- Pas de verhaalkeuze en de uitwerking van het muzikaal verhaal aan aan de leeftijd van de kleuters.
- Speelse opstart.
- Integreren van 1 of meerder liedjes.
- Integreren van voldoende klein slagwerk en klanknabootsingen.
- Zorgen voor een duidelijke ondersteuning door mimiek en gebaren, maakt oogcontact met de kleuters.
- Het materiaal en de instrumenten zijn bij de hand en worden correct gebruikt.
- De doelen worden correct geformuleerd in de lesvoorbereiding.

1.7 Bewegingsactiviteit in de klas of in de zaal

1.7.1 Mogelijke inhoud (leerstof semester 1)

Bewegingsspelletten zonder thema en in functie van een thema

- Tikspellen
- Activiteit met klein materiaal
- Fantasiespel
- Bewegingshoek in de klas
- Bewegingsmomenten in de klas

1.7.2 Lesvoorbereiding is gestructureerd en duidelijk.

MATERIAAL :

- veilig
- goed gebruikt

OPBOUW EN METHODE:

- Inleiding:
 - Sfeerscheppend
 - Inleidend op het spel
 - Actief
 - Duidelijke afspraken
- Kern:
 - Aanbreng:
 - Duidelijke spelopstelling

- Goede speluitleg
- Ondersteund met voldoende expressie
- Goede demonstratie
- Opbouw van het spel:
 - Logisch en zinvol
 - Voldoende varianten
 - Haalbaar
- Slot: rustige afronding

BEGELEIDING:

- speels en enthousiast
- dynamisch
- spelregels naleven
- nodige stimulansen

ORGANISATIE:

- haalbaar en logisch
- duidelijke afspraken

2 Activiteiten aangeleerd in Semester 2

2.1 Gezelschapspel

- Speelse en motiverende inleiding
- Spel duidelijk voorstellen
- Materiaal is aantrekkelijk, aangepast aan de leeftijd van de kleuters
- Duidelijke opdrachten om spel te verkennen
- Spelregels al doende aanleren
- Afspraken maken en regelmatig herhalen
- Duidelijke impulsen geven tijdens het spel
- Kleuters laten verwoorden
- Speelse aanpak: via liedjes, doe-opdrachtjes...
- Kleuters aanmoedigen
- Het spel aanpassen qua moeilijkheidsgraad
- Het spel duidelijk afronden
- Op een gepaste wijze aandacht besteden aan winnen en verliezen
- Duidelijke opdracht geven om kleuters mee te laten opruimen

2.2 Rituelenkoffer

De rituelenkoffer is voor alle studenten:

- Aangepast aan de tijd van het jaar (o.a. seizoenen)
- Aangepast aan thema
- Actuele afbeeldingen/beelden e.d. (oubollige materialen vermijden!)
- Integreren van materialen uit de rituelenkoffer tijdens het ochtendritueel
- Materialen waarmee de kleuters interactief aan de slag kunnen om samen in gesprek te gaan, met elkaar of met de leerkracht.
- Materialen die kleuters kunnen inzetten om tot rust te komen.

Voor alle studenten in een stageschool van katholiek onderwijs geldt voor de rituelenkoffer:

- Godsdiensthoek verrijken (of nieuw maken)
- Integratie van materialen uit rituelenkoffer
- Ook expliciet religieuze elementen (gebedskaartjes, moderne kindgerichte versie van kruis, Maria, Jezus e.d.)
- Materialen die uitnodigen tot
 - Communicatie / gesprek
 - Interactie
 - Rust / stilte beleving
 - Gebed

2.3 Verwerking van een waardeverhaal

- Opbouw:
 - Vertellen/voorlezen van het verhaal
 - Verwerkingsactiviteit (klassikaal of groep)
 - Toonmoment
- Verkennen van begrippen
- Visuele ondersteuning tijdens vertellen/voorlezen die de gekozen waarde benadrukt

- Waarde niet bespreken voor het verhaal verteld wordt
- Niet moraliseren
- Verwerkingsactiviteit mag klassikaal of in groepjes
- Kleuters moeten de centrale waarde kunnen ervaren in de verwerkingsactiviteit
- Hoekenverrijkingen (en/of nevenaانبod) moeten aansluiten bij het verhaal, maar hoeven de centrale waarde niet te bevatten.
- Toonmoment: kleuters aan het woord laten – hier moet de waarde door de kleuters verwoord worden – ook kleuters uit de hoeken/nevenaانبod aan het woord laten komen.

2.4 Gesprek na (waarde)verhaal

- Kleuters eerst de kans geven om spontaan te reageren / af te reageren. Eventueel “spontane” reacties stimuleren door eenvoudige open vraagjes te stellen die peilen naar gevoelens/ervaringen n.a.v. het verhaal.
- Daarna meer gerichte vragen stellen:
 - over de tekst
 - over bepaalde woorden/begrippen
 - over de verhaallijn
 - over de eigen leefwereld (gekoppeld aan het verhaal)
- Voldoende vragen voorzien.
- Vragen in betekenisvolle volgorde stellen: niet van de hak op de tak.
- Open stimulerende vragen stellen. Gesloten vragen vermijden.
- Een discussie opbouwen in 4 lagen:
 - Tekst (kleuters kunnen het antwoord letterlijk uit het verhaal halen)
 - tekst en eigen ervaringen (peilen naar de eigen gevoelens of eigen ervaringen van de kleuters m.b.t. de inhoud van het verhaal)
 - redeneren (denkvragen, de kleuters kunnen het antwoord uit de tekst halen door verbanden te leggen)
 - redeneren en eigen opvattingen (denkvragen, het antwoord is niet uit de tekst zelf te halen, de kleuters brengen eigen opvattingen in, vaak eerder ‘filosofisch’ van aard)

2.5 Vertellen bijbelverhaal

- Opbouw:
 - Vertellen/voorlezen van het instap/brug/spiegelverhaal
 - Vertellen/voorlezen van het Bijbelverhaal
 - Verwerkingsactiviteit (klassikaal of in groepjes) van de waarde van ofwel het Bijbelverhaal ofwel het instap/brug/spiegelverhaal
- Toonmoment: kleuters aan het woord laten – hier moet de waarde door de kleuters verwoord worden – ook kleuters uit de hoeken/nevenaانبod aan het woord laten komen.
 - Instap/brug/spiegelverhaal zijn synoniemen voor een hedendaags verhaal dat dezelfde waarde/boodschap bevat als het Bijbelverhaal
 - Bijbelverhaal en instap/brug/spiegelverhaal moeten dezelfde waarde/boodschap bevatten als het Bijbelverhaal. De kleuters zelf de link kunnen leggen, dus centrale waarde/boodschap mag niet te ver gezocht zijn.
 - Beide verhalen moeten verteld worden tijdens de week
 - Logische volgorde van vertellen en verwerken (ofwel eerst Bijbelverhaal, ofwel eerst waardeverhaal, volgorde verantwoorden).
 - Aandacht voor het verkennen van Bijbelse begrippen (in LVB voorbereid hoe de begrippen uit te leggen, visualiseren, welk synoniem e.d.)
 - Visuele ondersteuning die de nadruk legt op de waarde/boodschap van het verhaal
 - Criteria voor het verwerken van waarde (zie verwerking waarde verhaal)

2.6 Kringgesprek (open of thematisch, planningsgesprek, terugblikgesprek)

- Inleiding: motiverend, trekt de aandacht van de kleuters
- Visuele ondersteuning (van de inleiding en/of de deelthema's) met één of meerdere attributen
- Aandacht besteden aan afspraken: eventueel 'praatstok' doorgeven, naar elkaar luisteren...
- Kleuters bij het onderwerp of thema houden
- Kleuter op elkaar betrekken (kaatspatroon)
- Structuur brengen in het gesprek:
 - Voldoende startvragen voorzien
 - Deze vragen groeperen volgens deelthema's
 - Ervaringen van kleuters uitdiepen door bijkomende vragen te stellen
 - Een goede vraagstelling voorzien: open stimulerende vraagstelling, persoonlijke en concrete vragen, vragen naar precisering, meningen, ... (geen suggestieve, waarom-vragen, meervoudige vragen). Vragen afgestemd op ontwikkelingsniveau en spreekduur.
 - Het gesprek duidelijk afronden wanneer de betrokkenheid daalt

2.7 Beeld

2.7.1 De jongere kleuters

- **Inleiding is speels**, prikkelend, uitnodigend.
 - Met de inleiding maak je de kleuters warm om deel te nemen aan de beeldende activiteit.
- Materialen zijn aantrekkelijk, overzichtelijk en gebruiksklaar.
 - Tactiele, smeùige materialen (bvb. zoutdeeg, monoprint, scheerschuim, lijmverven...)
 - Andere illustratietechnieken (bvb. ecoline, waskrijt, houtskool,...)
- Tafelruimte aanpassen aan de activiteit. Indien nodig stoeltjes aan de kant.
- Voldoende wasmogelijkheden voorzien, aangepast aan de materialen.
- **Exploreren:** het materiaal wordt ruim verkend met al de zintuigen. (vb. het materiaal hoorbaar - voelbaar maken, ruiken, zien,... en benoemen)
- **Experimenteren:** de kleuters ontdekken de eigenschappen en mogelijkheden van het materiaal (techniek). (vb. klei: bolletjes, worstjes, pannenkoeken maken, sliertjes snijden, prikken, wikkelen, texturen aanbrengen,...)
- De kleuterleraar toont de techniek voor zonder herkenbare figuren te maken (abstract).
- De kleuterleraar speelt enthousiast mee, stelt zich tussen de kleuter
- **Lied of vers** als impuls tijdens de activiteit. Dit sluit aan bij het thema.
- De kleuterleraar geeft gerichte impulsen op een speelse manier.
- De kleuterleraar is expressief.
- De sfeer van materialen, kleuren, drager zijn aangepast aan het thema.
- De doelen worden correct geformuleerd en zijn toegepast op de activiteit.
- Bespreken van de werkjes op niveau van de kleuters (Beleving van de activiteit door de kleuters)

Algemeen:

- Binnen beeldende activiteiten gebruiken we geen kleurplaten.
- Bij de jongere kleuters ligt de nadruk op het proces / het doen en niet op het resultaat!
- Geen vormen op voorhand uitknippen!
- Minstens A3 formaat, géén printpapier.
- Gebruik ook andere dragers dan wit tekenpapier. (bvb. kranten, behangpapier, affiches, karton, glas, hout,...)

2.7.2 De oudere kleuters

In het begin van semester 2 krijgen de studenten de didactiek van de oudere kleuters. Wij verwachten dat de studenten deze didactiek correct toepassen van zodra de lessen gegeven zijn (februari - maart).

- Het **impressiemoment** is inhoudelijk rijk.
 - Je vertrekt vanuit de inhoud, hiermee inspireer je de kleuters om te komen tot eigen beeldende vormgeving.
 - Het impressiemoment kan een afzonderlijke activiteit zijn.
- Materialen zijn prikkelend, overzichtelijk en gebruiksklaar.
- Tafelruimte aanpassen aan de activiteit. Indien nodig stoeltjes aan de kant.
- Voldoende wasmogelijkheden voorzien, aangepast aan de materialen.
- Bij visuele activiteiten: aanreiken van **visueel materiaal** (exploratie, bvb. scala aan fotomateriaal/afbeeldingen en echte materialen).
- **Experimenteren**: de kleuters ontdekken de eigenschappen en mogelijkheden van het materiaal (techniek). Differentiatie.
- Bij het aanbrengen van nieuwe technieken toont de kleuterleraar de techniek voor zonder herkenbare figuren te maken (abstract).
- Duidelijke **opdracht formuleren**.
- Uitgebreider materiaal aanbod, moeilijkere technieken. Je kiest bewust voor een bepaalde **techniek / materiaal** passend in het thema.
- De kleuterleraar is expressief.
- De **sfeer** van materialen, kleuren, drager zijn aangepast aan het thema.
- De doelen worden correct geformuleerd. Je noteert rond welk(e) **beeldaspect(en)** er gewerkt wordt en op welke manier.
- Kleuters komen tot een eigen vormgeving of geven aanzetten tot vormgeving
- Bespreken van de werkjes op niveau van de kleuters. Vermijd feedback als 'flink en mooi'. Maar laat kleuters vertellen bij hun werk of verwoord zelf wat je ziet.

Algemeen :

- Je werkt minstens rond één beeldaspect.
- Stimuleren van de creativiteit van de kls.
- Elke kleuter heeft een uniek werk.
- Binnen beeldende activiteiten gebruiken we geen kleurplaten.
- Het is vaak zinvoller om een beeldactiviteit te spreiden over meerdere lessen.

2.8 Aanbod voor classificeren

- Speelse aanpak, opstart en afronding
- Motiverende en actieve context
- Voldoende afwisseling
- Liedjes integreren
- Kleuters zelf ordeningen laten zoeken, zelf laten denken
- Correcte verwoording: zelf verwoorden en laten verwoorden
- Geleidelijke opbouw in moeilijkheid
- Moeilijkheidsgraad is duidelijk in de lesvoorbereiding
- Doelen zijn correct geformuleerd en aangepast aan de kleuterleeftijd
- Lesverloop is grondig uitgeschreven
- Ruim aanbod aan doelgerichte impulsen

2.8.1 Driejarigen:

- Doelen:
 - Kenmerken verkennen en benoemen
 - sorteren met hulp
 - kenmerken combineren
 - taal ontwikkelen: rood, geel, blauw, kleur, klein, groot, dik, dun...
- Aandachtspunten:
 - Veel tijd voor vrij spel, zelf ontdekken terwijl de L. meespeelt en verwoordt is het belangrijkste bij 3-jarigen
 - Impliciet aanbod is heel geschikt
 - Kenmerken ontdekken, benoemen
 - Sorteren met symboliserend hulpmiddel
 - Korte spelletjes, verschillende spelletjes voorzien
 - Spelletjes vertrekken vanuit het vrij spelen
 - Veel liedjes integreren

2.8.2 Vierjarigen:

- Doelen:
 - Sorteren
 - Kenmerken verkennen en benoemen, voorstellen met een symbool
 - Kenmerken combineren
 - Taal ontwikkelen: en, niet,...
- Aandachtspunten:
 - voldoende tijd voor vrij verkennen van de logiset
 - het sorteren komt uit de kleuters zelf
 - goed aangepaste moeilijkheidsgraad
 - vooral begeleide spelletjes; zelfstandig werk kan aan het einde van het schooljaar.
 - verwoorden en benoemen is belangrijk

2.8.3 Vijfjarigen:

- Doelen:
 - Sorteren en doorsorteren
 - Kenmerken combineren
 - Kenmerken ontkennen
 - Symbolen gebruiken voor de kenmerken, voor de ontkenning
 - Combineren en ontkennen op het mentale niveau (vb. raadsels, voeldoo's,...)
 - Taal ontwikkelen: kenmerken benoemen, en, of, niet, geen, alle, enkele, geen enkel...
- Aandachtspunten:
 - Voldoende tijd geven voor het verkennen en vrij spelen met de logiset
 - Het sorteren komt vanuit de kleuters zelf
 - Begeleide spelletjes leiden naar zelfstandig spel
 - Aanbod voor zelfstandig werk (bv met opdrachtenkaarten bij de logiset)
 - Duidelijk en gevarieerd benoemen en verwoorden, ook door de kleuters zelf laten verwoorden
 - Voorzie altijd de mogelijkheid om de moeilijkheidsgraad goed te laten variëren. Aanpassen aan het niveau van de kleuters

2.9 Aanbod getallen

- Speelse en gevarieerde aanpak
- De kinderen kunnen actief handelen met hoeveelheden en hoeveelheden concreet ervaren
- Rijke verwoording van de begrippen i.v.m. getallen: zelf verwoorden en laten verwoorden door de kleuters
- De vraagstelling lokt denken uit
- Er zijn varianten in moeilijkheid en er is een glijdende opbouw van de moeilijkheid
- De doelen zijn correct geformuleerd en aangepast aan de kleuterleeftijd. De begrippen i.v.m. getallen staan genoteerd in de rubriek 'kernwoorden'.

2.10 Raadselspel

- Raadsels worden op een speelse, creatieve manier aangeboden (geschikte materialen en/of prenten)
- Kwaliteit raadsels: duidelijke en bondige beschrijving, aangepast aan het niveau, prettige taal, denkstimulerend
- Denkstimulerende begeleiding en controlefase voorzien
- Voldoende nadenktijd voor de kleuters
- Heldere uitleg raadselspel
- Afspraken: antwoord niet roepen!
- Kernwoorden komen expliciet aan bod
- Actief betrekken van alle kleuters

2.11 Opvulmomenten

Je doet dit volgens onderstaand stramien:

- titel
- materiaal
- doel
- omschrijving
- eventuele varianten

Zorg voor een evenwichtig en gevarieerd aanbod in opvulmomenten (rustige opvulmomenten zoals yoga, massage, bezinning, mindfulness, taalspelletjes, raadselspelletjes, inlevingsspelletjes, onthoudspelletjes, ...).

2.11.1 Bewegingsmoment in de klas als opvulmoment

- Gebruikt het bewegingsmoment wanneer kleuters behoefte hebben aan beweging
- Aanpassen aan het ontwikkelingsniveau van de kleuters

2.11.2 Muzikaal opvulmoment

- Speelse opstart
- Gebruik van een eenvoudig, kort liedje
- Liedje lokt een motorische betrokkenheid of actief luistermoment uit
- De activiteit wordt duidelijk verwoord en begrensd
- Leid(st)er kent het lied vanbuiten en heeft oogcontact met de kleuters
- Maakt gebruik van mimiek en/of bewegingen
- Verschillende spelmogelijkheden of variatievormen van het lied of activiteit zijn voorbereid
- Eventuele materialen zijn bij de hand
- Duidelijke afronding

2.12 Muzikale activiteit en aanleren van een lied

- Speelse opstart waarbij de kern van de activiteit al wordt aangeraakt, de aandacht van de kleuters wordt gevraagd en de materialen worden voorgesteld
- Gebruik van 1 of meerdere liedjes en muzikale opvulmomenten
- Liederen zijn vanbuiten gekend
- oogcontact met de kleuters
- Toonovername van melodisch instrument
- Eventueel integratie van het instrument binnen de activiteit
- Duidelijke formulering van de opdracht/activiteit
- Ondersteuning door mimiek, gebaren en /of pictogrammen
- Meerdere spelmomenten en varianten worden voorbereid
- Voldoende bewegingsruimte voorzien
- Eventuele materialen en instrumenten zijn bij de hand
- Materialen sluiten aan bij het spel en/of lied
- Verschillende doelen zijn duidelijk geformuleerd in de voorbereiding
- Duidelijke afronding en eventueel speelse opruiming van het gebruikte materiaal.

2.13 Ritmiek

- Speelse opstart
- Duidelijke inleiding; Hierin komen zeker aan bod: verkennen van de ruimte (als het de zaal is), uitdelen van het materiaal (als dit nodig is) + speels laten experimenteren tot een bepaald signaal, luisterhouding vragen.
- Duidelijke opdrachten; Je kan opdrachten ook zingen, improviserend op de koekoeksters of kleuterdreun.
- Integratie van liedjes
- Integratie van één of meerdere instrumenten door de leidster (zoals de handtrom)
- Geleidelijke opbouw in moeilijkheid
- Goed inspelen om op onverwachte impulsen van de kleuters
- Kleuters actief laten zijn
- Goed gebruik maken van de beschikbare ruimte
- Voldoende afwisseling: 2 of meer verschillende spelletjes/opdrachten binnen de kern van de activiteit
- Vlotte overgangen tussen de verschillende spelletjes/opdrachten
- Duidelijke afronding van de activiteit: kleuters rustig maken en het materiaal opruimen

2.14 Prentkijken

- Goede keuze van de prent: aangepast aan de leeftijd van de kleuters, duidelijke vormgeving, esthetisch verantwoord
- Speelse, motiverende opstart
- Duidelijke opbouw, in fasen: kennismaking, analyse, synthese, controle
- Verschillende soorten vragen
- Voldoende aandacht voor woordenschatuitbreiding en taalontwikkeling bij kleuters: nieuwe woordenschat aanbrengen en aanleren via viertakt
- Kleuters voldoende kansen geven om eigen ervaringen te verwoorden en gevoelens te uiten
- Goede integratie van doe-momentjes
- Goed gebruik van de eigen expressie

- Ook de kleuters aanmoedigen om expressief te zijn
- Voldoende ruimte voor inbreng van kleuters
- Eventueel gebruik van materiaal
- Duidelijke afronding van de activiteit

2.15 Exploratie-activiteit

- Speelse, motiverende opstart met heel de klas
- Verdere uitdieping in groep en/of vervolg via hoekverrijking
- Onderwerp sluit aan bij de leefwereld van de kleuters
- Voldoende concreet en gevarieerd materiaal rond het onderwerp
- De leerkracht toont verwondering rond het onderwerp en kan kleuters motiveren en uitdagen
- Het experimenteren en exploreren van de kleuters vormt de basis van de activiteit
- Eerst laten exploreren via opdracht, daarna kort erbij vertellen over het onderwerp
- Voldoende kansen geven om speels, actief, met de zintuigen te ontdekken
- Voldoende aandacht voor woordenschatuitbreiding en taalontwikkeling bij kleuters
- Grondige uitdieping van het onderwerp:
 - zoveel mogelijk domeinen aan bod laten komen: natuur, techniek en wetenschap, mens en maatschappij, tijd, ruimte
 - eigen voorbereiding via infomap waar nodig
- Voldoende ruimte voor initiatief van de kleuters
- Kleuters voldoende kansen geven om eigen ervaringen te verwoorden en gevoelens te uiten

2.16 Een natuurexploratietocht

ORGANISATIE VOORBEREIDEN OP VOLGENDE ASPECTEN:

- op voorhand de tocht verkennen en plaatsen zoeken waar de kleuters veilig kunnen exploreren
- duidelijke afspraken voorzien
- materialen voorzien voor de exploratie : om te verzamelen, EHBO materiaal
- timing, veilige route
- ouders verwittigen voor aangepaste kledij
- regenprogramma voorzien

BEGELEIDEN:

- verwondering tonen
- kleuters aanmoedigen om te verzamelen, om te exploreren
- het exploreren van kleuters uitdiepen door gerichte vragen te stellen, vertellen op kleuterniveau
- eventueel exploratiespelletje

2.17 Uitspraakspel

UITSpraakspel kan gericht zijn op:

- luisteren: oefenen van het gehoor om geluiden en spraakklanken te herkennen
- kijken: kijken naar de mondbewegingen van de leidster en die nabootsen (gelaatgerichtheid)
- ademhaling: zich bewust worden van de ademhaling, die leren regelen en beheersen
- stemgebruik en stemhygiëne
- waarnemen en produceren van resonans: het 'trillen' van bijvoorbeeld de neusholte bij de ng-klank (bv. tring)

- mondmotoriek en articulatie: bewegen van de articulatoren (bv. lippen, tong ...) om spraakklanken te produceren

DIDACTISCHE RICHTLIJNEN BIJ UITSPRAAKSPEL:

- Vertrek bij voorkeur van natuur- en cultuur-geluiden: laat de kleuters de inhoud daarvan uitbeelden en de betreffende klank daarbij een aantal keren nabootsen.
- Laat het spreken zoveel mogelijk gepaard gaan met het maken van ritmische bewegingen. Elke spraakklank moet als het ware met het lichaam beleefd worden.
- Spraakklanken worden eerst geoefend in eenlettergrepige woorden, later in woorden van twee, drie of vier lettergrepen.
- Er kan gewerkt worden met of zonder materiaal, in groep of individueel.
- Kleuters zoeken zelf woorden met dezelfde klank/klankcombinatie vooraan, achteraan, in het midden.
- Er bestaan veel liedjes en versjes die gericht zijn op uitspraak.

2.18 Poppenspel

- Speler kijkt naar pop/legt focus op de pop
- Speler schudt niet met de pop als ze spreekt. Ze spreekt met haar handen, ogen, door plots van richting te veranderen, door heel traag of heel zenuwachtig of heel vurig te bewegen...
- Als je met een bepop speelt, bek je synchroon
- Handpop en speler hebben eigen stem (als speler meespeelt)/verschillende poppen hebben eigen stem (als er verschillende poppen in de scène zijn)
- Pop en speler hebben een expressief stem- en lichaamsgebruik
- Poppen 'handelen'; er is niet alleen tekst
- Scène/verhaal/ spreekt tot de verbeelding, doet verwondering ontstaan, is poëtisch
- Scène wordt ondersteund door muziek/er worden attributen gebruikt/een setting zorgt voor extra ondersteuning

3 Activiteiten aangeleerd in Semester 3

3.1 Bewegen in de klas of in de zaal

3.1.1 Mogelijke inhouden

TOEPASSING VAN LEERSTOF SEMESTER 1

- Bewegingsspelen zonder thema en in functie van een thema
- Tikspelen
- Activiteit met klein materiaal
- Bewegingshoek
- Bewegingsmomenten

TOEPASSING VAN LEERSTOF SEMESTER 3

- Sensomotorische spelen en activiteiten
- Bewegingsspelen en activiteiten voor de jongste kleuters.
- Bewegingsactiviteiten met groot en klein materiaal (verschillende organisatievormen: speeltuin, omloop, bewegingshoeken)
- Leerplandoelen van bewegingsactiviteit juist formuleren

3.1.2 Lesvoorbereiding is gestructureerd en duidelijk.

MATERIAAL :

- veilig
- goed gebruikt

OPBOUW EN METHODE:

- Inleiding:
 - Sfeerscheppend
 - Inleidend op het spel
 - Actief
 - Duidelijke afspraken
- Kern:
 - Aanbreng:
 - Duidelijke spelopstelling
 - Goede speluitleg
 - Ondersteund met voldoende expressie
 - Goede demonstratie
 - Opbouw van het spel:
 - Logisch en zinvol
 - Voldoende varianten
 - Haalbaar
- Slot: rustige afronding

BEGELEIDING:

- speels en enthousiast
- dynamisch
- spelregels naleven
- nodige stimulansen

ORGANISATIE:

- haalbaar en logisch
- duidelijke afspraken
- Je bereidt de bewegingsles voor in het voorziene sjabloon

3.2 Aanbod voor inzicht in meten

CRITERIA

- Speelse aanpak, opstart en afronding
- Motiverende en actieve context
- Correcte verwoording: zelf verwoorden en laten verwoorden
- Meerdere opdrachten voorzien waarbij de moeilijkheid geleidelijk wordt opgebouwd
- Doelen zijn correct geformuleerd en aangepast aan de kleuterleeftijd
- Ruim aanbod aan doelgerichte impulsen
- Laat kleuters kleine 'problemen' oplossen

3.2.1 Meten bij de jongste kleuters

DOELEN

- Grootte vergelijken: groot, klein, groter, kleiner, grootst, kleinst, even groot
- Ervaringen opdoen met inhoud: vol, leeg, bijna vol, bijna leeg..., veel, weinig, meer, minder, ...
- Lang (kort), dik (dun), ver (dicht), hoog (laag), diep, zwaar (licht) ... absoluut of in vergelijking ervaren en verwoorden

AANDACHTSPUNTEN

- Wiskundige initiatie bij peuters en driejarigen betekent vooral: uitgaan van een stimulerend en doelgericht materiaal aanbod. Spelenderwijs leren de kleuters allerlei begrippen. Als je zelf meespeelt met de kleuters kan je ondertussen alle begrippen goed verwoorden.
- Voorzie korte momentjes:
 - Je kan meerdere spelletjes na elkaar doen. Je kan spelletjes herhalen.
 - Geef veel ruimte voor experimenteren en verkennen
 - Tip: veel zingen, gebruik liedjes om korte opdrachten te geven
- Integreer momentjes in andere activiteiten: b.v. muziek, bewegingsactiviteiten, waarneming

3.3 Aanbod voor inzicht in ruimte

CRITERIA:

- Speelse aanpak, opstart en afronding
- Motiverende en actieve context
- Correcte verwoording: zelf verwoorden en laten verwoorden
- Meerdere opdrachten voorzien waarbij de moeilijkheid geleidelijk wordt opgebouwd
- Doelen zijn correct geformuleerd en aangepast aan de kleuterleeftijd. Mogelijke ruimtelijke aspecten: omsluiting, volgorde, oriëntatie, gezichtspunt en perspectief, vorm, spiegelbeeld en symmetrie.
- Ruim aanbod aan doelgerichte impulsen
- Laat kleuters kleine 'problemen' oplossen

Geschikte opdrachten vind je bijvoorbeeld in het handboek Ruimte (Janssens Imelda, Plantyn)

3.4 Inzicht in tijd stimuleren

Begrippen voor tijd krijgen aandacht:

- bij het bijhouden van de kalenders (kernwoorden morgenritueel), bij het plannen en terugblikken;
- doorheen de dagdagelijkse begeleiding (vb: klok bij de oudste kleuters, dagdelen benoemen, tijdsduur/tijdsvolgorde/snelheid/... verwoorden);
- in activiteiten gericht op het stimuleren van het inzicht in tijd.

Aspecten van tijd: tijdsduur, tijdsvolgorde, snelheid, verleden en toekomst, het vaste gestructureerde tijds kader (daglijn, weekkalender, maandkalender, jaarkalender, seizoenen).

Studenten houden de kalenders levend door er speciale gebeurtenissen en/of inhoudelijke elementen op zichtbaar te maken.

3.5 Risicovolle activiteiten (bv. huishoudelijke act)

- Vanaf semester 3 kan je meer risicovolle activiteiten aanbieden , op een veilige en doordachte manier.
- In de loop van sem 3 maak je in de opleiding kennis met huishoudelijke activiteiten. Van zo gauw je de didactische richtlijnen in de lessen gekregen hebt, kan je hiermee starten op stage. Hieronder vind je criteria:
 - Je kiest een gerecht aangepast aan de leeftijd; je maakt een doordachte keuze van groepsgrootte, opeenvolging van verschillende groepen en timing.
 - Je maakt een verantwoorde keuze van gereedschappen en materialen aangepast aan de vaardigheden van de kleuters en aan de mogelijkheden van de klas.
 - Je schrijft de benodigheden en ingrediënten goed uit op je voorbereiding.
 - Je diept de verkenning van de ingrediënten goed uit, met specifieke aandacht voor techniek. Je zorgt voor een goede introductie, instructie, afspraken en feedback rond het gebruik van gereedschappen.
 - Je noteert in je voorbereiding stap voor stap , wat de L. doet, wat de kleuters kunnen doen. Je laat de kleuters zoveel mogelijk zelf doen.
 - Je bouwt een gesprek op met de kleuters voor en tijdens het koken, met aandacht voor nieuwe woordenschat.
 - Je hebt de ganse tijd door aandacht voor hygiëne en veiligheid.
 - Je hebt aandacht voor de sfeer van verbondenheid; je organiseert een aangenaam eetmoment.
 - Eventueel maak je gebruik van een afleesfries of een kinderkookboek.

3.6 Onderzoekend leren, stimulerend begeleiden van onderzoekend leren

- Je zorgt voor een aanbod van uitdagend materiaal , aangepast aan de leeftijd, uit de leefwereld van de kleuters.
- Je hebt hierbij aandacht voor veiligheid en hygiëne.
- Je laat de kleuters sensomotorisch verkennen: zie cursus sem. 2. Zorg dat zoveel mogelijk zintuigen op een aangename manier kunnen aan bod komen.
- Je probeert op voorhand zelf de mogelijkheden van het materiaal uit; je zoekt naar goede bijkomende, ondersteunende materialen om het exploreren , experimenteren en onderzoeken te stimuleren.
- Je kiest voor een goede werkvorm: ontdekdoos, ontdekhoek, verrijking van een bestaande hoek, exploratie buiten....

- Je laat de kleuters de ruimte om vrij te experimenteren en je observeert de betrokkenheid, de mogelijkheden tot verrijking van het spel.
- Je zorgt voor stimulerende tussenkomsten, zoals :
 - Voorspellen: wat gaat er gebeuren denk je?
 - Beschrijven: wat zie je?
 - Verklaren op kleuterniveau: hoe zou dat komen denk je?
 - Vergelijken: denk je dat dit altijd zo werkt? Wanneer wel, wanneer niet?
- Je zorgt voor jezelf voor voldoende inhoudelijke voorbereiding en achtergrondinformatie.
- Je kan verwondering creëren en stimuleren tot actie.

3.7 Verrijking van de bouwhoek

Je observeert in je stageklas, welke bouwmaterialen en constructiespeelgoed succes hebben bij de kinderen. Vervolgens zoek je naar verrijkingen en impulsen om het bouwen te stimuleren :

- een nieuwe uitdaging,
- impressie via foto's in de bouwhoek,
- het bouwen aanmoedigen en bevestigen door kleuters hun werk te laten tonen in de kring, door foto's te nemen...
- Een stappenplan maken of aanbieden op niveau van de kleuters
- Extra materiaal aanbieden dat het bouwen kan stimuleren
- Extra aandacht hebben voor het stimuleren van het spel van meisjes in de bouwhoek

3.8 Godsdienst: Godly play

- De kleuters onthalen door hen individueel te verwelkomen.
- Steeds dezelfde introductie:
 - Parabeldoos: goud, geschenk, deksel = deurtje, oud
- Daarna experimenteren met het materiaal adhv input kleuters + vertelkader verder klaar maken
 - Woestijnzak: woestijn is overdag heet, zon schroeit, 's nachts erg koud, beschermende kledij, woestijn is gevaarlijk een plaats waar je niet komt tenzij je er echt moet zijn ... (ondertussen vertelkader (woestijn) klaar maken)
- Vanaf het vertellen van het verhaal geen oogcontact meer maken met de kleuters en de blik enkel op het materiaal gericht houden.
- Wondering (=vraagstelling na het verhaal) opnieuw oogcontact, steeds beginnen met "ik vraag me af ..." oog voor de kwaliteit van de vragen (diepgang), geen oordeel vellen over antwoorden elke persoonlijke interpretatie van de kleuters is even waardevol
- Creatieve verwerking
- Eventueel afsluiten met 'viering'

3.9 Bibliodrama (algemeen)

- Selectie van een speelbaar bijbelverhaal (begrijpelijk voor kleuters, moet actie bevatten kan een dilemma bevatten, ...)
- Stapsgewijs opbouwen AAA
 - Aanzet: korte opwarming
 - Actie: de kleuters spelen het verhaal (eventueel moeilijke rollen zelf spelen)
 - Actualisering: de betekenis van het verhaal naar de leefwereld van de kleuters brengen door de juiste vraagstelling, peilen naar de beleving van de kleuters, steeds in de ik-vorm
- Moet de wereld, gevoelens, ervaringen van de personages uit het bijbelverhaal verdiepen voor de kleuters.

- Het bijbelverhaal naspelen (kan reeds met de jongste kleuters)
 - Verschillende rollen (ook niet evidente rollen vb de boom waarin Zacheüs klimt)
 - Eenvoudige attributen voor alle rollen
 - Decor waarin gespeeld wordt samen met de kleuters opbouwen
 - De oudste kleuters zoeken naar een typering van hun personage
 - Niet teveel sturen tijdens het spel
 - Nabespreken vanuit de verschillende personages
- Tableau vivant (foto)
 - Een scene uit het verhaal in beeld brengen
 - Kleuters laten samenwerken, overleggen
 - Verbeeldingskracht stimuleren
 - Eerst neemt de KO de rol van de regisseur op, daarna nemen de kleuters die rol om de beurt over.
- Personages interviewen
 - Kleuters helpen door zelf mee reporter te spelen
 - “Personages” ruim zien; alle elementen kunnen aan bod komen (vb: steen uit de muur van Jeruzalem, een plank uit de ark van Noach, de bemanning op de boot van Jona, ...)
- Lege stoel
 - Vooraf samen met de kleuters vragen bedenken.
 - Het denkbeeldig personage dat op de lege stoel plaatsneemt echt verwelkomen.
 - Zelf voldoende vragen voorzien indien de kleuters zelf geen vragen zouden stellen
 - Het denkbeeldig personage bedanken, samen mee naar de deur lopen en buiten laten.
 - Lege stoel “ontrollen” door rond te draaien op 1 poot.
 - Zelf plaats nemen op de stoel om duidelijk te maken dat het denkbeeldige personage weg is.
 - Actualiseren vanop de “ontrolde” stoel.
 - Opletten voor de kwaliteit van de vragen tijdens de actualisering. (o.a. voldoende op niveau van de kleuters, verwijzend naar de symboliek in het verhaal, aansluitend bij hun ervaringswereld, ...)

3.10 Media

Zowel bij de jongste als oudere kleuters kan je media integreren in de klas. Hieronder enkele voorbeelden:

- Fotografie
 - maken van foto's van activiteiten van de kls.
 - foto's laten maken door de kleuters (volgens de richtlijnen)
 - lichtfotografie
 - trickfotografie
 - sleevefotografie
- Film
 - korte filmfragmenten opnemen
- Apps
 - Integreren als media-activiteit, bvb. Loop, sketches, boomerang, stopmotion...
- Overheadprojector
- Oude media
 - Flipboekje
 - Zootroop
 - Fenakistiscoop
 - ...
- QR-code
- ...

4 Activiteiten aangeleerd in Semester 4

4.1 Creëren van een krachtige geletterde omgeving

- Voortdurend met een rijk en doordacht activiteiten- en materiaal aanbod inspelen op de evoluerende belangstelling voor lezen/schrijven van alle kleuters
- Een rijke variatie aan schriftelijke boodschappen en schrijfmaterialen voorzien.
- In alle hoeken kleuters kansen bieden om in functionele, betekenisvolle situaties te doen alsof ze lezen en schrijven, samen met de volwassene te lezen en te schrijven, zelf echt te lezen en te schrijven tijdens alle activiteiten en het hele klasgebeuren
- Modelgedrag tonen door zelf veel te lezen en schrijven in het bijzijn van de kleuters en met de kleuters in interactie te gaan over schriftelijke communicatie, zowel over de functies, als over technische afspraken.

4.2 Didactiek van het rijmspel

ORGANISATIE

- klassikaal/in groep
- onvoorbereid/voorbereid
- zonder materiaal/met duidelijk materiaal (gekende voorwerpen of plaatjes)

KLEUTERS BEWUST MAKEN VAN KLANKGELIJKE WOORDEN

- d.m.v. rijmpjes, liedjes, versjes...
- of inspelen op de aanbreng van de kleuters zelf

ZOEKEN NAAR KLANKGELIJKE WOORDEN

- nonsenswoorden - zinvolle woorden (juist en zonder dubbelvormen)
- zonder - met duidelijk en gekend materiaal
- alle woorden verklanken: rijmen is een auditieve oefening

ALLERLEI SPELLETJES I.V.M. RIJM

- zoekspelletjes, collages, rijmboekjes, korte zinnnetjes, rijmraadsels...

4.3 Aanbod voor inzicht in meten

CRITERIA

- Speelse aanpak, opstart en afronding
- Motiverende en actieve context
- Correcte verwoording: zelf verwoorden en laten verwoorden
- Meerdere opdrachten voorzien waarbij de moeilijkheid geleidelijk wordt opgebouwd
- Doelen zijn correct geformuleerd en aangepast aan de kleuterleeftijd
- Ruim aanbod aan doelgerichte impulsen
- Laat kleuters kleine 'problemen' oplossen

Geschikte opdrachten vind je bijvoorbeeld in het handboek Meten (Janssens Imelda, Plantyn)

4.3.1 Meten bij vierjarigen

DOELEN

- Lengte, dikte, hoogte, afstand, ... kwalitatief vergelijken
- Inhouden verkennen, kwalitatief vergelijken van gelijke potjes
- Oppervlakte: grootte kwalitatief vergelijken
- Volume: grootte kwalitatief vergelijken
- Gewicht: zwaar/licht ervaren, kwalitatief vergelijken

ENKELE MOGELIJKHEDEN

- Experimenteren en gerichte opdrachten met allerlei goedgekozen materiaal:
 - voor lengte: touwen, buizen, stokjes...
 - voor oppervlakte: kranten, doeken...
 - voor gewicht: pakken krantenpapier, pittenzakjes, dozen en doosjes gevuld met ...
 - voor inhoud: watertafel, zandbak, graantjesbak...

AANDACHTSPUNTEN

- Bij vierjarigen is het belangrijk de vorming van hoeveelheidsbegrippen grondig te stimuleren. Dat kan je doen door materiaal aan te bieden waarmee de kleuters uitgebreid kunnen experimenteren.
- **METEN MET MAATEENHEDEN IS NOG NIET VOOR VIERJARIGEN.** Het behoud van hoeveelheid is immers nog niet genoeg ontwikkeld. Vierjarigen hebben werk genoeg met vergelijken, sorteren, seriëren...

4.3.2 Meten bij vijfjarigen

DOELEN

- kwalitatief vergelijken
- meten en het meetresultaat representeren
- Dit alles voor lengte, dikte, breedte, hoogte, diepte, afstand (lineair), oppervlakte, inhoud en gewicht. Voor een verdere uitdieping van de doelen gebruik je de cursus Wegwijs in doelen.

ENKELE MOGELIJKHEDEN

- Lengte, dikte, afstand, ...: stokken, buizen, linten, touwen, zandzakjes of vliegertjes om te rollen te schuiven, te werpen, ... stokjes, latjes, een vouwmeter of meetlint om mee te meten. Hierbij geef je allerlei opdrachten voor het kwalitatief vergelijken, opdrachtenkaarten of werkblaadjes voor het vergelijken en het meten.
- Oppervlakte: doeken, kranten, stukken karton, ... bierviltjes of blokken om te meten.
- Inhoud: in de zandtafel, watertafel, graantjesbak. Potten, flessen, kommen, trechters, ... gelijke bekertjes of potjes om mee te meten. Je geeft opdrachten voor het kwalitatief vergelijken. Ook opdrachtenkaartjes of werkbladen voor het vergelijken en het meten.
- Gewicht: allerlei voorwerpen die duidelijk in gewicht verschillen, de weegschaal en blokjes of andere dingen die je gebruikt als gewichtjes. Je geeft opdrachten voor het vergelijken, opdrachtenkaarten of werkblaadjes voor vergelijken en wegen.

AANDACHTSPUNTEN

- Bij vijfjarigen beperk je niet tot kwalitatief vergelijken, maar komt het echte meetwerk aan bod.
- Zorg ervoor dat de kleuters het resultaat van het meten steeds duidelijk voorstellen (bv met noteerblaadjes).
- Vijfjarigen kunnen al heel wat afwerken tijdens zelfstandige meetactiviteiten. Het is goed om dat te stimuleren, maar zorg er ook dan voor dat je aanbod goed voorbereid is: doelen, stapsgewijze opbouw, uitbreiding van de moeilijkheidsgraad...
- Vijfjarigen hebben uitdaging nodig. Zorg er voor dat je aanbod goed op niveau is.

4.4 Taalbeschouwing

Taalbeschouwing is het onbewust of bewust reflecteren over taal, meer bepaald over betekenis-, vorm- en gebruikaspecten van de taal door:

- goed te luisteren, alert te zijn voor en adequaat in te spelen op spontane taalbeschouwelijke uitingen van kleuters door interesse en verwondering te tonen en samen stil te staan bij de uitingen
- gepland en voorbereid aandacht te hebben voor taalbeschouwing, bijvoorbeeld door activiteiten aan te bieden rond letters, synoniemen, samengestelde woorden, andere talen... om kinderen nieuwsgierig te maken naar taal, taalgebruik en taalverschijnselen.

4.5 Talensensibilisering

Talensensibilisering is het 'gevoelig maken' voor (vreemde) talen, het ontwikkelen van een positieve houding tegenover andere talen, gesproken door anderen.

Enkele aandachtspunten:

- eerder occasioneel, spelenderwijs, rekening houdend met wat zich spontaan in de schoolcontext aan vreemde talen aanbiedt;
- explorerend leren: incidenteel iets meepikken van de vreemde taal door een liedje mee te zingen, een spelletje in een vreemde taal mee te spelen ...
- gebruik maken van muzische elementen, multimedia, verschillende manieren om te communiceren
- geïntegreerd tijdens korte, fijne momenten.
- gekoppeld aan een 'ankerfiguur', bijvoorbeeld een pop die de vreemde taal spreekt
- al handelend (gebaren, mimiek) en met ondersteunend materiaal
- de vreemde taal gekoppeld aan actie en de actie gekoppeld aan muziek/melodie.

4.6 Poëzie

Het volstaat dat studenten experimenteren met versjes, gedichtjes, poëzie ... bijvoorbeeld als onderdeel van het ochtendritueel, om activiteiten op te starten, als alternatief voor een verhaal. Uiteraard kiezen ze liefst voor kwaliteit, zowel inhoudelijk (aansluitend bij de leefwereld en het ontwikkelingsniveau van het kind), als vormelijk (ritme, klankkleur, woordkeuze, zinsbouw ...). Plezier staat centraal, poëzie is geen geheugenoefening!

4.7 Risicovolle activiteiten (bv. constructie-activiteit)

Je oefent verder in het organiseren en begeleiden van meer risicovolle activiteiten.

- Naast huishoudelijke activiteiten (criteria zie sem3) oefen je ook op constructie-activiteiten, waarbij kleuters gebruik maken van (echte) gereedschappen.
- Criteria:
 - Zorg voor goede introductie, instructie, afspraken, en feedback als je kleuters gereedschappen laat gebruiken!
 - Aandacht voor het verkennen van het materiaal en bijhorende gevaren.
 - Overleg met de mentor is noodzakelijk rond de organisatie en afspraken in de klas.
- Mogelijkheden: timmerhoek, sloophoek, constructies maken met kosteloos materiaal, bouwen met grotere materialen,...

4.8 Een uitstap organiseren

Tijdens semester 4 organiseer je zelf een uitstap met je kleuters.

Vooraf ga je als begeleider mee met een uitstap van je stageschool. Indien je de kans niet hebt in je stageschool, contacteer dan een andere school. Je participeert aan de uitstap; je observeert de leerkrachten die de groep kleuters begeleidt. Je bespreekt met de leerkracht de organisatie en de begeleiding van de uitstap. Je maakt hiervan een beknopt verslag en voegt dit toe aan je stagekaf. Je hebt de keuze om deze observatie in semester 3 of 4 uit te voeren.

Criteria:

- De uitstap is organisatorisch goed voorbereid: afspraken met directie, mentor, betrokkene, ouders.
- Je zorgt voor geschikt vervoer, in samenspraak met de stageschool, of je gaat te voet met de klas op een veilige manier.
- Je begeleidt de exploratie, in samenspraak met de begeleider ter plaatse : je vult aan, 'vertaalt' voor kleuters, vraagt bijkomende uitleg aan de begeleider, je zorgt ervoor dat kinderen vragen kunnen stellen.
- Je organiseert de uitstap ter plaatse:
 - Timing in het oog houden
 - De veiligheid constant in het oog houden
 - Zorg voor de kleuters
 - Zorgen dat iedereen goed kan zien....
- Je voorziet een bedankje voor de begeleiders.
- Je zorgt voor foto's voor de verwerking in de klas.

4.9 Theologiseren met kleuters

- Startimpuls kan zeer divers zijn (vb: vanuit beeldmaterialen, voorwerpen, de voorstellingen van de kinderen zelf, een gedicht, een lied of een film, hun eigen voorstellingen tekenen, knippen of scheuren en opplakken)
- Inspirerende leeromgeving:
 - Aankomst (vnl de juiste sfeer creëren bij de kleuters))
 - Impuls vb: verhalen (bijbelverhalen), een levensmoment (een geboorte), een ervaring (herfstkleuren), een dilemma (wat kies je?), beeldmateriaal, film, liedje of gedacht naar aanleiding van een bijbelverhaal, een symbolisch voorwerp ...
 - Reflecteren en duiden (voldoende vragen vooraf voorbereiden, tijdens het gesprek inspelen op de kleuters, de kinderen op elkaars redenering laten voort bouwen)
 - Verwerking: oog voor de religieuze betekenis tijdens de verwerking
 - Afsluiter

4.10 Beeld: De oudere kleuter

- Het **impressiemoment** is inhoudelijk rijk.
 - Je vertrekt vanuit de inhoud, hiermee inspireer je de kleuters om te komen tot eigen beeldende vormgeving.
 - Het impressiemoment kan een afzonderlijke activiteit zijn.
- Materialen zijn prikkelend, overzichtelijk en gebruiksklaar.
- Tafelruimte aanpassen aan de activiteit. Indien nodig stoeltjes aan de kant.
- Voldoende wasmogelijkheden voorzien, aangepast aan de materialen.

- Bij visuele activiteiten: aanreiken van **visueel materiaal** (exploratie, bvb. scala aan fotomateriaal/afbeeldingen en echte materialen).
- **Experimenteren**: de kleuters ontdekken de eigenschappen en mogelijkheden van het materiaal (techniek). Differentiatie.
- Bij het aanbrengen van nieuwe technieken toont de kleuterleraar de techniek voor zonder herkenbare figuren te maken (abstract).
- Duidelijke **opdracht formuleren**.
- Uitgebreider materiaal aanbod, moeilijkere technieken. Je kiest bewust voor een bepaalde **techniek / materiaal** passend in het thema.
- De kleuterleraar is expressief.
- De **sfeer** van materialen, kleuren, drager zijn aangepast aan het thema.
- De doelen worden correct geformuleerd. Je noteert rond welk(e) **beeldaspect(en)** er gewerkt wordt en op welke manier.
- Kleuters komen tot een eigen vormgeving of geven aanzetten tot vormgeving
- Bespreken van de werkjes op niveau van de kleuters. Vermijd feedback als 'flink en mooi'. Maar laat kleuters vertellen bij hun werk of verwoord zelf wat je ziet.

Algemeen :

- Stel je doelen op voorhand scherp en niet aan het einde van je lesvoorbereiding.
- Je werkt minstens rond één beeldaspect.
- Stimuleren van de creativiteit van de kls.
- Elke kleuter heeft een uniek werk.
- Binnen beeldende activiteiten gebruiken we geen kleurplaten.
- Differentiatie bedenken voor kleuters die meer of minder uitdaging nodig hebben.
- Het is vaak zinvoller om een beeldactiviteit te spreiden over meerdere lessen.

4.11 Thema uitwerken samen met kleuters: 4 stappen

4.11.1 Fase 1: vraag – idee – probleem

- A. Te weten komen wat er leeft bij de kleuters: via observeren, kringgesprek, naar buiten aan, wat komt 'binnenwaaien' (bv. een geboorte), kleuters een zakje mee naar huis geven, ouderavond...
- B. Nagaan wat kleuters aantrekt in een thema --> op zoek naar de onderliggende beleving (voorbij aan de clichés!)
- C. Op zoek naar een triggerende titel (themagericht of probleemgericht)

4.11.2 Fase 2: Informatie verzamelen

HOE?

- Altijd ook zelf zoeken als student (themamap aanleggen)
- Samen met kleuters bib bezoeken, kleuters van thuis laten meebrengen (geen nieuw materiaal, niets aankopen!)

4.11.3 Fase 3: Grasduinen

WAT?

- Kleuters laten snuffelen in materialen in een 'themahoek', op een 'thematafel', in de kring, in een gesprek...
- Goed observeren wat kleuters er mee doen, zodat dit kan meegenomen naar volgende fase.
-

4.11.4 Fase 4: Brainstorm

- Belangrijk om deze stap te visualiseren zodat hier in de volgende fasen met de kleuters naar teruggegrepen kan worden.
- Brainstormen samen met de kleuters vanuit 3 invalshoeken:
 - 'Hoofd': Wat willen we weten?
 - 'Handen': Wat willen we kunnen/doen?
 - 'Hart': Hoe willen we zijn?
- Aandachtspunten:
 - Kleuters geven ideeën, geen activiteiten! Verantwoordelijkheid van de student om vanuit een idee van kleuters een krachtige leeromgeving te creëren.

5 Activiteiten aangeleerd in Semester 5

5.1 Zorg in de klas

- Je maakt een grondige beginsituatie van de klas en van de kleuters (vanuit talenten/competenties & uitdagingen).
- Je gaat na waar er specifieke noden zijn, als basis voor je handelen zodat je maximale ontwikkelingskansen kan bieden aan alle kleuters.
- Je houdt rekening met de gedifferentieerde aandacht voor kinderen met ontwikkelings-, sociaal-emotionele en/of doelgroepsspecifieke noden; steeds vanuit de eigenheid en talenten van de kleuter.
- Je voorziet concrete initiatieven afgestemd op de noden van elke kleuter, om zo aan elke kleuter maximale ontwikkelingskansen te bieden.

5.2 Taal

- Observatie van de beginsituatie van de meertalige klas.
- De rijke kansen van meertaligheid in de klas zien en benutten, de andere taal krijgt een plaats in de klas in functie van welbevinden en waardering voor de identiteit en cultuur.
- Een krachtige taalleeromgeving creëren voor alle kleuters, op basis van de aangeleerde principes van semester 4, met aandacht voor meertaligheid.
- Taalaanbod brengen op maat van anderstalige kleuters, vanuit de didactische principes rond woordenschatverwerving en taalstimulering.
-
- Op een gepaste wijze communiceren met (anderstalige) ouder.
- Een kritische blik werpen op het talenbeleid van de school en de schoolafspraken aftoetsen aan het eigen referentiekader en theoretische kaders.

6 Activiteiten aangeleerd in Semester 6

6.1 Bewegen in de zaal en in de klas

Toepassing van specifieke methode rond zorg voor beweging

- Methoden rond relaxeren
- Massage
- Yoga met kleuters

6.2 Filosoferen met kleuters

Toepassen van de theorie van filosoferen met jonge kinderen:

- Een sterke startimpuls (verhaal, gebeurtenis, impressie, spontane vraag, uitstap, ...) die leidt tot een filosofische startvraag
- Een 10-tal filosofische kernvragen die uitnodigen om verschillende domeinen ter sprake te brengen.
- Toepassen van vragen uit de vraagtechniek
 - Vragen die peilen naar helderheid en verduidelijking
 - Vragen die peilen naar argumenten
 - Vragen die peilen naar consequenties
 - Vragen die het gesprek afronden
- Kwaliteitsvol afronden met een gesprek over het filosoferen (metagesprek)
- Vragen over het filosoferen (metagesprek)
- Consequent toepassen van de Socratische houding:
 - Niet weten, niet oordelen, iedereen heeft spreekrecht (geen spreekplicht), filosofische nieuwsgierigheid aanwakkeren, eigen opvattingen achterweg laten

6.3 Een thema uitwerken samen met kleuters: 8 stappen

- Een methodiek van 8 fasen, waarin het accent ligt op het uitwerken van een thema SAMEN met kleuters.
- Elke fase wordt doorlopen met de kleuters.
- Het volgen van de methodiek is niet 'rigide': je reflecteert, stuurt bij waar nodig, fasen kunnen hernomen worden...
- Thema's duren minimum 2 weken.

6.3.1 Fase 1: vraag – idee – probleem

- A. Te weten komen wat er leeft bij de kleuters: via observeren, kringgesprek, naar buiten aan, wat komt 'binnenwaaien' (bv. een geboorte), kleuters een zakje mee naar huis geven, ouderavond...
- B. Nagaan wat kleuters aantrekt in een thema --> op zoek naar de onderliggende beleving (voorbij aan de clichés!)
- C. Op zoek naar een triggerende titel (themagericht of probleemgericht)

6.3.2 Fase 2: Informatie verzamelen

HOE?

- Altijd ook zelf zoeken als student (themamap aanleggen)

- Samen met kleuters bib bezoeken, kleuters van thuis laten meebrengen (geen nieuw materiaal, niets aankopen!)

6.3.3 Fase 3: Grasduinen

WAT?

- Kleuters laten snuffelen in materialen in een 'themahoek', op een 'thematafel', in de kring, in een gesprek...
- Goed observeren wat kleuters er mee doen, zodat dit kan meegenomen naar volgende fase.

6.3.4 Fase 4: Brainstorm

Belangrijk om deze stap te visualiseren zodat hier in de volgende fasen met de kleuters naar teruggegrepen kan worden.

Brainstormen samen met de kleuters vanuit 3 invalshoeken:

- 'Hoofd': Wat willen we weten?
- 'Handen': Wat willen we kunnen/doen?
- 'Hart': Hoe willen we zijn?

AANDACHTSPUNTEN:

- Kleuters geven ideeën, geen activiteiten! Verantwoordelijkheid van de student om vanuit een idee van kleuters een krachtige leeromgeving te creëren.

6.3.5 Fase 5: Plannen

HOE?

- Via een planningsbord.
- Wekelijks: op donderdag of vrijdag plannen voor volgende week.
- Vertrekpunt is de brainstorm (zie fase 4)

6.3.6 Fase 6: Uitvoeren

WAT?

- Aanbod in de klas brengen, op basis van de planning die samen met de kleuters opgesteld is.

AANDACHTSPUNT:

- Vanuit de uitvoering kunnen er nieuwe ideeën ontstaan bij de kleuters. Belangrijk om dan opnieuw te gaan brainstormen (fase 4).

6.3.7 Fase 7: Voorstellen

WAT? Voorstellen van het thema waar de kleuters gedurende een aantal weken mee aan de slag gegaan zijn.

- Aan andere klasgroepen, aan de ouders, aan de buurt, aan de wereld...

6.3.8 Fase 8: Synthese/evaluatie

WAT?

- Op het eind van het thema, bijvoorbeeld via een projectboek.

CONTACT

Annelies Demessemaeker | Opleidingsmanager
Annelies.demessemaeker@thomasmore.be
Tel. + 32 (0)490 49 21 85

VOLG ONS

www.thomasmore.be
fb.com/ThomasMoreBE
#WeAreMore

THOMAS
MORE